

EUROOPA KOMISJON

Brüssel, 20.9.2011
KOM(2011) 571 lõplik

**KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA
MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE**

Ressursitõhusa Euroopa tegevuskava

{SEK(2011) 1067 lõplik}
{SEK(2011) 1068 lõplik}

SISUKORD

1.	Euroopa probleemid ja võimalused.....	2
2.	Euroopa ressursitõhusaks muutmine.....	3
3.	Majanduse ümbermuutmine.....	4
3.1.	Säästev tarbimine ja tootmine	5
3.2.	Jäätmete muutmine ressursiks.....	7
3.3.	Teadusuuringute ja innovatsiooni toetamine	9
3.4.	Keskkonnakahjulikud toetused ja hindade õigemaks muutmine	10
4.	Looduskapital ja ökosüsteemiteenused.....	12
4.1.	Ökosüsteemiteenused.....	12
4.2.	Elurikkus	13
4.3.	Maavarad ja metallid.....	13
4.4.	Vesi	14
4.5.	Õhk.....	15
4.6.	Maa ja muld.....	16
4.7.	Mereressursid	17
5.	Olulised sektorid	18
5.1.	Toitu käsitlevad meetmed	18
5.2.	Hoonete paremaks muutmine.....	19
5.3.	Transpordi tõhusaks muutmine	20
6.	Juhtimine ja järelevalve.....	20
6.1.	Uued võimalused ressursitõhususe alaste meetmete võtmiseks.....	21
6.2.	Ressursitõhususe rahvusvaheline toetamine	23
6.3.	ELi keskkonnameetmetest kasusaamise parandamine.....	24
7.	Kokkuvõte	24
Lisa. Ressursitõhusus - majandussektorite, ressursside ja ELi poliitikaalgatuste vahelised seosed		25

1. EUROOPA PROBLEEMID JA VÕIMALUSED

Paljude aastakümnete jooksul on Euroopa nautinud rikkuse ja heaolu kasvu, mille aluseks on olnud ressursside intensiivne kasutamine. Kuid nüüd tuleb tal lahendada kaks probleemi korraga: ergutada majanduskasvu, mida on vaja töökohtade loomiseks ja kodanikele heaolu pakkumiseks, ning tagada, et majanduskasvu kvaliteet võimaldaks liikuda jätkusuutliku tuleviku suunas. Nende probleemide käsitlemiseks ja selleks, et probleemidest saaks võimalused, tuleb meie majandusel ühe põlvkonna jooksul fundamentaalselt muutuda – muuta tuleb energeetikat, tööstust, põllumajandust, kalandust ja transpordisüsteeme ning tootjate ja tarbijate käitumist. Selle muudatuse õigeaegne, prognoositav ja kontrollitud ettevalmistamine võimaldab meil oma rikkust ja heaolu edaspidi kasvatada, samal ajal kui vähendame ressursikasutuse taset ja mõju.

20. sajandi jooksul on maailmas hakatud fossiilkütuseid kasutama 12 korda rohkem ning maavarasid kaevandatakse 34 korda enam. Tänapäeval kasutatakse Euroopa Liidus 16 tonni materjali isiku kohta aastas, sellest 6 tonni läheb raisku ja pool prügimäele. Suundumused aga näitavad, et külluslike ja odavate ressursside aeg on ümber. Ettevõtetel tuleb teha üha suuremaid kulutusi põhitooraine ja maavarade saamiseks, nende nappus ja hindade volatiilsus mõjub majandusele halvasti. Maavarad, metallid ja energia ning samuti kalavarud, puit, vesi, viljakas muld, puhas õhk, biomass, elurikkus on surve all, nagu on ka kliimasüsteemi stabiilsus. Samal ajal, kui nõudlus toidu, sööda ja tekstiilkiudude järele võib 2050. aastaks kasvada 70 % võrra, on neid ressursse toota aitavatest peamistest ökosüsteemidest 60 % juba kahjustatud või neid kasutatakse jätkusuutmatult. Kui ressursside kasutamist praegusel määral jätkata, on meil 2050. aastaks vaja kokku enam kui kaks planeeditäit ressurssi, et oma vajadusi täita, ning jäävad täitumata paljude inimeste ootused parema elukvaliteedi suhtes.

Meie majandussüsteem soosib ikka veel ressursside ebatõhusat kasutamist ja kujundab nende hinda alla tegeliku väärtuse. Maailma Säästva Arengu Ärinoukogu (WBCSD) hinnangul on meil 2050. aastaks vaja ressursitõhusust nelja- kuni kümnekordselt suurendada, kusjuures olulisi muutusi on vaja teha juba 2020. aastaks. Mõned dunaamilised ettevõtted on mõistnud ressursside produktiivsema kasutamise eeliseid, kuid paljud ettevõtjad ja tarbijad ei ole veel aru saanud vajalike muudatuste ulatusest ja hädavajalikkusest. Ressursside tõhusa kasutamise soodustamine on ettevõtjatele väga mõistlik ja peaks aitama neil suurendada oma konkurentsivõimet ja kasumlikkust. Seetõttu on see ELi ülemaailmse konkurentsivõime saavutamise plaani lahutamatu osa. Samuti aitab see tagada jätkusuutliku taastumise majanduskriisist ja anda hoogu tööhõivele.

Muudatuse elluviimiseks on vaja poliitilist raamistikku, millega luuakse tingimused innovatsiooni ja ressursitõhususe premeerimiseks ning majanduslike võimaluste ja suurenenud tarnekindluse saavutamiseks toodete uuesti disainimisega, keskkonnanressursside säästva majandamisega, suurema korduskasutuse, ringlussevõtu ja materjalide asendamisega ning ressursside säästmisega. Majanduskasvu lahutamine ressursside kasutamisest ja selliste uute kasvuallikate vabastamine nõuab majandust ja elustiili kujundavate poliitikavaldkondade ühtsust ja lõimimist. Kliimamuutuse vastu võetud meetmed on juba teed näidanud, kuidas aidata kasvu süsiniku kasutamisest lahti siduda.

Euroopa 2020. aasta strateegia ja selle juhtalgatus „Ressursitõhus Euroopa”¹ suunavad ELi nimetatud muudatuste rajale. Juhtalgatuses soovitatakse luua tegevuskava, millega „määratakse kindlaks keskmise pikkusega ja pikema ajavahemiku eesmärgid ja nende saavutamise vahendid”. Käesolev tegevuskava rajaneb teistel juhtalgatuse algatustel, eelkõige poliitikasaavutustel vähese CO₂ heitega majanduse suunas liikumiseks, ja täiendab neid, ning selles võetakse arvesse 2005. aasta „Loodusvarade säästva kasutamise temaatilise strateegia”² rakendamisel saavutatud edusamme ning ELi säästva arengu strateegiat. Tegevuskava tuleks vaadelda ka kogu maailmas rohelisele majandusele üleminekuks tehtavate pingutuste³ kontekstis. Kava tugineb suures osas mitmetele allikatele, millele viidatakse käesoleva tegevuskavaga kaasnevas komisjoni talituste töödokumendis ning mis hõlmavad muuhulgas Euroopa Keskkonnaameti aruannet Euroopa keskkonna seisundi ja väljavaadete kohta.

2. EUROOPA RESSURSI TÕHUSAKS MUUTMINE

Tegevuskava väljatöötamine

Visioon: 2050. aastaks on ELi majandus kasvanud viisil, mis arvestab ressursipiiranguid ja planeedi piire, panustades seega ülemaailmsesse majanduse muutumisse. Meie majandus on konkurentsivõimeline, kaasav ning pakub kõrget elatustaset koos palju väiksema keskkonnamõjuga. Kõiki ressursse – alates toorainest ja lõpetades energia, vee, õhu, maa ja mullaga – majandatakse säästlikult. Kliimamuutustega seotud vahe-eesmärgid on saavutatud, elurikkus ja ökosüsteemiteenused, mida elurikkus toetab, on kaitsitud, väärtustatud ja enamjaolt taastatud.

Ressursitõhus areng on tee selle visiooni elluviimiseks. See võimaldab majandusel vähemaga enam saavutada, jätkusuutlikult pakkuda suuremat väärtust väiksemate vahenditega ja minimeerida nende keskkonnamõju. Praktikas nõuab see, et kõikide selliste keskkonnavarade seis, millest EL kasu saab või mida ta tarnib kogu maailmast, on turvaline ja neid majandatakse maksimaalse jätkusuutliku saagikuse piires. Samuti on vaja, et jäätmejäakide teke oleks nullilähedane ning et ökosüsteemid oleks taastatud, ning et on aru saadud keskkonnast majandusele tulenevatest süsteemsetest riskidest ja neid välditakse. Vaja on uut innovatsioonilainet.

Käesolevas tegevuskavas seatakse vahe-eesmärgid, mis näitavad, mida on vaja teha ressursitõhusa ja säästva kasvu teele asumiseks. Igas osas kirjeldatakse meetmeid, mida on lähiajal selle protsessi alustamiseks vaja võtta.

Antakse raamistik, milles selgitatakse, kuidas poliitikavaldkonnad on omavahel seotud ja üksteist täiendavad, ning milles võib ühtselt kavandada ja rakendada tulevasi meetmeid. Oluliste sektorite ja ressursside ning nendega seotud ELi poliitikaalgatuste omavahelised seosed on välja toodud tabelina lisas. Enne üksikasjalike ettepanekute esitamist tehakse kõikide oluliste meetmete ja võimalike sihtide kohta mõjuhindang⁴.

Edusammud ja nende mõõtmine

¹ KOM(2011) 21.

² KOM(2005) 670.

³ Jõupingutusi kajastavad OECD rohelise kasvu strateegia ja ÜRO Keskkonnaprogrammi rohelise majanduse aruanne ning samuti Euroopa Keskkonnaameti töö.

⁴ http://ec.europa.eu/governance/impact/index_en.htm.

Signaalide andmises ja ressursitõhususe parandamisel saavutatud edusammude mõõtmiseks on vaja lihtsaid ja kergesti arusaadavaid näitajaid.

Käesolevas tegevuskavas pakutakse uusi tegevusvõimalusi ressursitõhususe suunas liikumiseks, koos kõiki olulisi sidusrühmi kaasava protsessiga, et näitajate ja sihtide üle arutleda ja nende suhtes 2013. aasta lõpuks kokkuleppele jõuda. Seda protsessi kirjeldatakse lähemalt 6. punktis.

Nimetatud protsessi käivitamiseks sõnastatakse esialgu kaks näitajate tasandit⁵:

- (1) esialgne põhinäitaja „ressursitootlikkus”, et mõõta käesoleva tegevuskava põhilist eesmärki parandada majandustulemusi ja vähendada survet loodusvaradele;
- (2) rida täiendavaid näitajaid selliste oluliste loodusvarade suhtes nagu vesi, maa, materjalid ja süsinik, selleks et arvestada ELi ülemaailmset nende ressursside tarbimist.

Tõkete ületamine

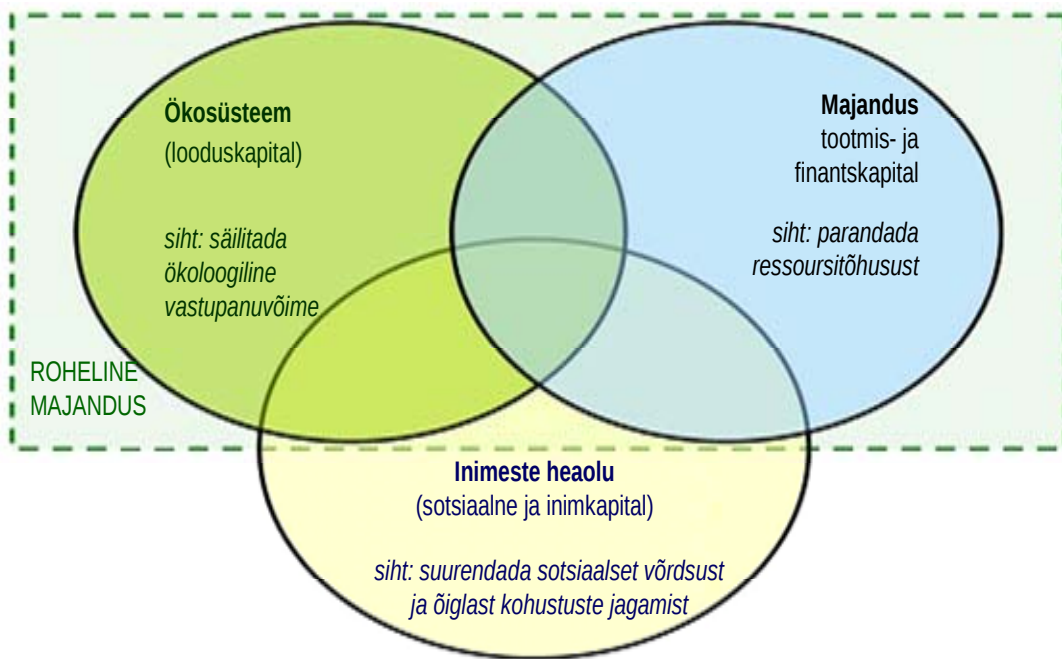
ELi ja tema liikmesriikide püüdluseks peaks olema eemaldada ressursitõhusust takistavad tõkked ja luua tootmis- ja tarbimisotsuste tegemiseks õige stiimulite kogum. Selleks on vaja teha järgmist:

- võtta sihikule sellised turud ja hinnad, maksud ja toetused, mis ei kajasta ressursside kasutamise tegelikku maksumust ja juhivad majanduse jätkusuutmatule tupikteele;
- rohkem soodustada ettevõtluses, rahanduses ja poliitikas sellist pikaajalist innovatiivset mõtlemist, mis viib uute jätkusuutlike tavade kasutuselevõtuni ja stimuleerib innovatsiooni läbimurret ning arendab edasi mõtlevat ja kulutõhusat õiguslikku reguleerimist;
- teha teadusuuringuid puudulike teadmiste ja oskuste täiendamiseks ning pakkuda õiget teavet ja koolitust;
- tegeleda rahvusvahelise konkurentsivõime probleemidega ja püüda rahvusvaheliste partneritega üksmeelele jõuda, et samas suunas edasi liikuda.

3. MAJANDUSE ÜMBERMUUTMINE

Majanduse ümbermuutmine ressursitõhusaks suurendab konkurentsivõimet ning loob uusi majanduskasvu ja töökohtade allikaid, kuna paranenud tõhususega hoitakse kokku kulusid, innovatsiooni hakatakse kasutama ettevõtluses ja ressursse majandatakse paremini kogu olelusringi vältel. Selleks on vaja poliitikasuundi, milles tunnustatakse majanduse, heaolu ning looduskapitali sõltumatust üksteisest ja püütakse eemaldada ressursitõhususe parandamise tõkked ning pakutakse samas ettevõtetele õiglast, paindlikku, prognoositavat ja ühtset tegevusalust.

⁵ Nagu on sätestatud lisatud dokumendis KOM(2011) 571.

Allikas: Euroopa Keskkonnaamet

3.1. Säστεv tarbimine ja tootmine

3.1.1. Toode tae täiustamine ja tarbimisharjumuste muutmine

Erasektori ja avaliku sektori ostjate tarbimisharjumuste muutmine aitab soodustada ressursitõhusust ning sageli tekitab otsese puhta kulusääst. Viimane omakorda võib aidata suurendada nõudlust ressursit husamate teenuste ja toodete järele. Tarbimisotsuste suunamiseks on vaja õiget teavet, mis põhineb olulusringi mõjul ja ressursikasutuse kuludel. Tarbijad võivad s asta kulusid ise jäätmete tekitamisest hoidudes ning ostes tooteid, mis kestavad kaua, või mida on kerge parandada või ringlusse võtta. Uued ettev tlusmodelid, kus toodete   irimist eelistatakse ostmisele, võivad täita tarbijate vajadusi nii, et ressursse kasutatakse toote olulusringi ajal vähem.

Siseturul ja turup histel instrumentidel on täita oluline osa turgudele sellise raamistiku loomises, milles p rjatakse rohelisemaid tooteid. Vabatahtlike ja kohustuslike meetmete rakendamist, nagu näiteks ELi juhtivate turgude algatus ja ökodisaini direktiiv, tuleks kaaluda suurema valiku toodete ja teenuste puhul ning selline lähenemisviis peaks hõlmama rohkem ressursikasutusega seotud tingimusi.

Siiski on mõnel juhul ilmnenu, et tõhususe parandamisega saadud kulusääst on õhutanud inimesi rohkem tarbima. Seda „tagasip rkeefektiks” nimetatavat fenomeni tuleks poliitika kujundamisel ja sihtide seadmisel ette näha ja sellega arvestada.

Vahe-eesmärk: 2020. aastaks on kodanikel ja avaliku sektori asutustel asjakohaste hinnasignaalide ja selge keskkonnainfo kaudu õiged stiimulid, et nad võiksid valida kõige ressursit husamad tooted ja teenused. Nende ostuotsused stimuleerivad äriühinguid rakendama innovatsiooni ja tarnima ressursit husamaid kaupu ja teenuseid. On kehtestatud keskkonnatoime miinumustandardid, et eemaldada turult kõige vähem ressursit husad ja kõige saastavamad tooted. Tarbijate seas valitseb kõrge nõudlus säästvamate toodete ja teenuste järele.

3.1.2. Tootmise tõhustamine

Euroopal on maailma kõige suurem ressursside netoimport isiku kohta ning tema avatud majandus toetub tugevalt imporditud toorainele ja energiale. Turvalisest ligipääsust ressurssidele on üha enam saanud strateegiline majandusküsimus, samas tuntakse enam muret võimaliku negatiivse sotsiaalse ja keskkonnamõju pärast kolmandatele riikidele. 2007. aastal oli ELi majanduses otseselt kasutatud materjali koguhulk enam kui 8 miljardit tonni. Seda kogust võiks vähendada tootmist ja konkurentsivõimet suurendades⁶. Lisaks sellele võiks toorme korduskasutust nn suurema tööstussümbioosi abil (kus üks ettevõtte kasutab teise jäätmeid ressursina) parandades kogu ELis kokku hoida 1,4 miljardit eurot aastas ja teenida 1,6 miljardit eurot müügitulu⁷.

Kuigi paljud ettevõtted on juba astunud samme ressursitõhususe parandamiseks, on selleks ikka veel palju võimalusi. See kehtib eriti põhitegevusega sidumata ülesannete puhul, kus näiteks tõhus energia või vee kasutamine ei ole ettevõtte tegevuse suhtes kesksel kohal. Paljud ei suuda ressursikasutust pikemas perspektiivis ökonoomsemaks muuta, sest praegune ettevõtete aruandluspraktika soodustab lühiajalist planeerimist. Ettevõtetel, kes on juba alustanud ressursitõhususse investeerimist, on vaja kasu saada teadmiste ja innovatsiooni pakutavatest eelistest.

Väärtusahela partnerite vaheline ja sektoriteülene, sealhulgas VKEsid hõlmav teabe vahetamine ressursitõhususe saavutamise võimaluste kohta võib ära hoida jäätmete tekitamist, ergutada innovatsiooni ja luua uusi turge.

Ohtlike kemikaalide kasutamise vältimine igal võimalikul juhul ja keskkonnahoidliku keemia soodustamine aitab kaitsta selliseid põhiressursside nagu muld ja vesi ning muuta muid ressursse, näiteks materjali, ohutumaks, lihtsamini ja odavamalt ringlussevõetavaks ja korduskasutatavaks. Kemikaalimääruse REACH täiemahulise rakendamisega edendatav lähenemisviis kemikaalide majandamisele aitab tuvastada võimalusi, kuidas asendada ohtlikke kemikaale ohutumate ning tehniliselt ja majanduslikult elujõuliste alternatiividega.

Vahe-eesmärk: 2020. aastaks on loodud turu- ja poliitikastiimulid, mis premeerivad ettevõtete investeringuid tõhususse. Need stiimulid on ajendanud uut ressursitõhusate tootmismeetodite innovatsiooni ja sellised meetodid on laialdaselt kasutusel. Kõik äriühingud ja nende investorid võivad mõõta ja võrrelda toodete olelusringi ressursitõhusust. Majanduskasv ja heaolu on lahti seotud ressursside kasutamisest ja tulenevad peamiselt toodete ja nendega seotud teenuste väärtuse kasvust.

⁶ Uurimuse järgi on juba Saksamaal üksinda võimalik tootmise ressursitõhususega säästa 20–30 % kuludest ning luua riigile kuni 1 miljon töökohta. Teises hiljutises uuringus antakse hinnang, et Ühendkuningriigi ettevõtted võiksid väikese maksumusega või tasuta ressursitõhususe meetmeid võttes säästa 23 miljardit naela.

⁷ Vt täpsemalt komisjoni talituste töödokumendist.

Selleks et soodustada edasist säästvat tarbimist ja tootmist, teeb komisjon järgmist:

- tugevdab olulise keskkonnamõjuga toodete suhtes rakendatavaid keskkonnahoidlike riigihangete nõudeid; annab hinnangu keskkonnahoidlike riigihangete sidumisele ELi poolt rahastatud projektidega; ning edendab ühiseid hankemenetlusi ja riigihangetega tegelevate ametnike võrgustikke keskkonnahoidlike riigihangete toetuseks (2012. aastal);
- kehtestab kogu olulusringi vältel avalduva keskkonnamõju (ökoloogiline jalajälg) igakülgsel hindamisel põhineva ühise meetoodilise lähenemisviisi, mille abil liikmesriigid ja erasektor saavad hinnata, näidata ja võrrelda toodete, teenuste ja äriühingute keskkonnatoimet (2012. aastal);
- praegu käimasoleva ja 2012. aastaks lõppeva hindamise põhjal tegeleb toodete ökoloogilise jalajäljega, pärast sidusrühmadega konsulteerimist sätestab ökodisaini direktiivi alusel toodete materjali ressursitõhususe nõuded (nt korduskasutus, taaskasutus, ringlussevõtt, ringlussevõetava materjali sisaldus, vastupidavus), ning laiendab ökodisaini direktiivi reguleerimisala ilma energiamõjuta toodetele (2012. aastal);
- suurendab tarbijate käitumise mõistmist ja pakub paremat teavet toodete ökoloogilise jalajälje kohta, sealjuures hoiab ära eksitavate väidete kasutamise ning täpsustab ökomärgisesüsteeme (2012. aastal);
- toetab VKEdesse ressursitõhusussüsteeme haldavate ametite koostöövõrgustike loomist ja nendevahelist parimate tavade vahetamist (jätkuv);

Liikmesriigid hindavad koos komisjoniga alates 2012. aastast järgmist:

- võimalused olemuslikult keskkonnasõbralike toote suuremaks premeerimiseks turul;
- meetmed tootja vastutuse laiendamiseks tootja valmistatud toote kogu olulusringile (sealhulgas uute ettevõtlusmodelite kaudu, tagasivõtmise juhiste ja ringlussevõtu süsteemide abil ning remonditeenuste tuge pakkudes);
- meetmed pakendite ressursitõhususe optimeerimiseks.

Liikmesriigid peaksid:

- võtma kasutusele stiimulid, mis ajendaksid äriühingute suuremat enamust oma ressursitõhusust süstemaatiliselt mõõtma, võrdlema ja suurendama (jätkuv);
- aitama ettevõtjatel teha koostööd, et kõige paremini ära kasutada jäätmeid ja tootmise kõrvalsaadusi (nt tööstussümbioosi kasutades) (jätkuv);
- tagama VKEdele nõu ja tuge ressursitõhususe kindlaksmääramiseks ja parandamiseks ning tooraine jätkusuutlikuks kasutamiseks (jätkuv);
- tegema koostööd komisjoniga, et tagada 2020. aastaks kõikide asjakohaste väga ohtlike ainete kandmine REACHi kandidaatainete loetellu (jätkuv).

3.2. Jäätmete muutmine ressursiks

Igal aastal visatakse Euroopa Liidus ära 2,7 miljardit tonni jäätmeid, millest 98 miljonit tonni on ohtlikud. Keskmiselt üksnes 40 % tahketest jäätmetest korduskasutatakse või võetakse ringlusse, ülejäänu läheb prügilasse või põletamisele. Üldine ELi jäätmetekke näitaja püsib samana, kuigi jätkuvalt suureneb mõne jäätmevoo teke, alates ehitus- ja lammutusprahist ja lõpetades reoveesette ja mereprahiga. Eeldatakse, et ainuüksi elektri- ja elektroonikaseadmete romusid tekkib 2008–2014 juurde 11 % võrra.

Mõnes liikmesriigis võetakse ringlusse enam kui 80 % jäätmeid, mis näitab võimalust kasutada jäätmeid ELis ühe olulise ressursina. Jäätmekäitluse parandamisega saab ressursse

paremini ära kasutada ja avada uusi turge ja töökohti, samuti soodustada väiksemat sõltuvust tooraine impordist ja vähendada keskkonnale avaldatavat mõju.

Kui jäätmetest saab ressurs, mida toormaterjalina majandusse tagasi viiakse, tuleb korduskasutusest ja ringlussevõtust teha palju suuremad prioriteedid. Poliitikasuundade kombineerimine aitaks luua täielikult ringlussevõtva majanduse (kus näiteks toote disaini on integreeritud olulusringipõhine lähenemine), parema koostöö kõikide väärtusahelas osalevate turuosaliste vahel, paremad jäätmekogumisprotsessid, asjakohase õigusraamistiku, stiimulid jäätmetekke vältimiseks ja ringlussevõtuks ning samuti avaliku sektori investeeringuteks moodsatesse jäätmekäitlusseadmetesse ja kvaliteetsesse ringlussevõttu.

Vahe-eesmärk: 2020. aastaks majandatakse jäätmeid ressursina. Jäätmete absoluutkogus isiku kohta on kindlalt vähenemas. Jäätmete ringlussevõtt ja korduskasutus on erasektoris ja avalikus sektoris tegutsejatele majanduslikult atraktiivsed võimalused, kuna jäätmete liigiti kogumine on laialt levinud ja välja on arenenud sekundaarse tooraine funktsionaalsed turud. Ringlusse võetakse üha rohkem materjali, sealhulgas olulise keskkonnamõjuga materjali ja elutähtsat toorainet. Jäätmealased õigusaktid on täielikult rakendatud. Ebaseaduslik jäätmete riikidevaheline vedu on lõpetatud. Jäätmete energiakasutus on piiratud materjalidega, mida ringlusse ei saa võtta, prügilatesse ladestamine on praktiliselt lõpetatud ja toimub kvaliteetne ringlussevõtt.

Komisjon teeb järgmist:

- ergutab sekundaarmaterjalide turgu ja ringlussevõetud materjalide nõudlust majanduslike stiimulite abil ning töötab välja kriteeriumid selle määramiseks, millal jäätmed lakkavad olemast jäätmed (2013. ja 2014. aastal);
- vaatab läbi praegused jäätmetekke vältimise, jäätmete korduskasutuse, ringlussevõtu, taaskasutamise ja prügilasse ladestamise vältimise eesmärgid, et liikuda edasi majanduse suunas, mis põhineb korduskasutusel ja ringlussevõtul ning mille jäätmejääkide teke on nullilähedane (2014. aastal);
- hindab ringlussevõetud materjali miinimummäärade kasutuselevõttu, vastupidavuse ja korduskasutuse kriteeriume ning tootjavastutuse laiendamist oluliste toodete osas (2012. aastal);
- hindab valdkondi, kus mitmesuguseid jäätmevooge käsitlevaid õigusnorme võiks ühtsuse parandamiseks kooskõlastada (2013. ja 2014. aastal);
- jätkab tööd ELi ja rahvusvaheliste partneritega, et lõpetada ebaseaduslik jäätmete riikidevaheline vedu, pöörates erilist tähelepanu ohtlikele jäätmetele;
- tagab, et ELi eelarvest rahastatava avaliku sektori toetusega antakse prioriteet tegevusele, mis jääb jäätmete raamdirektiivis määratletud jäätmehierarhias ülalpoole (nt eelistatakse ringlussevõtutehaseid jäätmete kõrvaldamisele) (2012. ja 2013. aastal);
- hõlbustab liikmesriikidevahelist jäätmete kogumise ja käitlemise parimate tavade vahetamist ning töötab välja meetmed tõhusamaks võitluseks ELi jäätmealaste eeskirjade rikkumise vastu (2013. ja 2014. aastal).

Liikmesriigid peaksid:

- tagama ELi jäätmealase õigustiku täieliku rakendamise, sealhulgas miinimumeesmärkide täitmise oma riiklike jäätmetekke vältimise ja jäätmekäitluse kavade abil (jätkuv).

3.3. Teadusuuringute ja innovatsiooni toetamine

Üleminek rohelisele ja vähese CO₂ heitega majandusele nõuab märkimisväärselt innovatsiooni, alates väikestest järkjärgulistest muudatustest kuni suurte tehnoloogiliste läbimurreteni.

Samal ajal on meil vaja ühtsemat ja usaldusväärsemat teadmusbaasi selle kohta, kuidas looduslikud süsteemid reageerivad mitmesugusele survele, mida me neile avaldame. Fundamentaalsed ja rakendusteaduse uuringutega tuleks kindlaks määrata probleemid ja juhendada meetmete võtmist, kusjuures sotsiaalteaduste uuringutega tuleks laiendada meie arusaama käitumise kohta.

Selleks et teadusuuringutele ja innovatsioonile niisugust tuge anda, tuleb kavandada sobiv stiimulite kogum, et erasektor investeeriks rohkem ressursitõhususe teadusuuringutesse ja innovatsiooni. Nõudluse poole pealt võetavad meetmed aitavad ehitusturgudel tekitada rohelise innovatsiooni stiimuleid. On vaja selgeid raamtingimusi, et suurendada investorite kindlust ja selliste äriühingute paremat ligipääsu rahale, kes teevad rohelisi investeeringuid, mida peetakse riskantsemateks või millel on pikem tasuvusaeg.

Vahe-eesmärk: 2020. aastaks on teaduslik läbimurre ja pidev innovatsioon pöördeliselt parandanud meie arusaama ressurside olemusest, juhtimisest, kasutuse vähendamisest, korduskasutusest, ringlussevõttust, asendamisest ja kaitsmisest ning väärtustamisest. Seda on võimaldanud investeeringute oluline kasv, ühtne lähenemine ressursitõhususest tulenevate sotsiaalsete probleemide käsitlemisele, kliimamuutustele ja nendega võitlemisele ning tulu, mis Euroopa teadusuuringute alal on arukast spetsialiseerumisest ja koostööst saadud.

Liikmesriigid koos komisjoniga teevad järgmist:

- seavad sisse asjakohase raamistiku ja komplekti stiimuleid, et ergutada erasektori investeeringuid ressursitõhususe alastes teadusuuringutesse ja innovatsiooni (jätkuv).

Komisjon teeb järgmist:

- töötab välja innovatsioonipartnerlused ressursitõhususe alaste eesmärkide saavutamiseks näiteks vee, tooraine, tootliku ja säästliku põllumajanduse alal (alates 2011);
- töötab välja ühised tehnoloogiaalgatused või muud era- ja avaliku sektori partnerluse vormid, sealjuures ühise kavandamise algatused, mis ühendavad riiklike teadusuuringute eri valdkondade ressursitõhususe alased pingutused (jätkuv);
- ületab ökoinnovatsiooni tõkked (2011. aastal);
- koondab ELi teadusuuringute rahastamise (ELi strateegia „Horisont 2020”) ressursitõhususe peaeesmärkidele ja toetab innovatiivseid lahendusi järgmistes valdkondades: säästev energia, transport ja ehitus; loodusvarade majandamine; ökosüsteemiteenuste ja elurikkuse säilitamine; ressursitõhus põllumajandus ja laiem biomajandus; keskkonnahoidlik maavarade kaevandamine; ringlussevõtt, korduskasutus, haruldaste või keskkonnamõjuga maavarade asendamine, arukam disain, roheline keemia ja väiksema mõjuga, biolagunevad plastid.

Liikmesriigid peaksid:

- koondama avaliku sektori rahastatavad teadusuuringud ressursitõhususe peaeesmärkidele (jätkuvalt).

3.4. Keskkonnakahjulikud toetused ja hindade õigemaks muutmine

Ostuvalikute ja investeerimisotsuste tegemisel juhitudakse eelkõige turuhindadest, kuid need ei pruugi alati kajastada ressursside kasutamise ja keskkonnamõju tegelikku maksumust. Lisaks sellele võivad hindu keskkonnakahjulike toetustega tahtlikult moonutada valitsused, kes annavad eelise teatavatele tarbijatele, kasutajatele või tootjatele, et nende sissetulekuid täiendada või kulutusi vähendada, kuid kes sel viisil toimides eksivad heade keskkonnatavade vastu⁸.

3.4.1. Ebatõhusate toetuste järkjärguline kaotamine

Võimaliku kahjuliku keskkonnamõjuga toetuste ulatust, eelkõige fossiilkütuste, transpordi ja veega seoses, hinnatakse kogu maailmas kokku 1 triljonile dollarile aastas. Keskkonnakahjulikud toetused suurendavad jäätmeteket, heidet, maavarade kaevandamist ning kahjulikku mõju elurikkusele. Nendega juurutatakse ebatõhusaid tavasid ja takistavad ettevõtteid rohelistesse tehnoloogiatesse investeerimast. Selliseid toetusi esineb mitmes vormis, üks neist on näiteks maksuvähendus või –vabastus.

Keskkonnakahjulikest toetustest distantseerumisega võivad kaasned majanduslikud, sotsiaalsed ja keskkonnahüved ning paraneda konkurents. Liikmesriike on 2011. aasta iga-aastases majanduskasvu analüüsis⁹ juba kutsutud üles keskkonnakahjulikke toetusi kõrvaldama, et toetada eelarve konsolideerimist. Keskkonnakahjulikest toetustest loobumise protsessis võib kõige rohkem mõjutatud sektorites, piirkondades või töötajate puhul ning kütteostuvõimetuse ületamiseks olla vaja võtta alternatiivseid leevendavaid meetmeid ning tuleb arvesse võtta ka võimalust, et tootmine võib liikuda teistesse riikidesse.

Vahe-eesmärk: 2020. aastaks on keskkonnakahjulikud toetused järkjärgult kaotatud ning nõuetekohaselt on arvesse võetud seda, kuidas kaotamine abivajavaid inimesi mõjutab.

3.4.2. Hindade õigemaks muutmine ja maksukoorma ümbersuunamine

Turg annab juba signaale mõne ressursi nappuse kohta kaupade hindu tõstes, ning ettevõtetele tuleb üha enam end kiiresti kohandada, et säilitada konkurentsivõime, eriti rahvusvahelises kontekstis. Kuid väliskulude maksumus võib siiski jääda käsitlemata, ning teatavate ressursside kohta võivad sellised signaalid hiljaks jääda, et oleks võimalik nende jätkusuutmatut kasutamist ära hoida. Üldiselt mõjub maksustamine pahatihti hindadele nii, et majanduses soodustatakse pigem rohkemate ressursside kasutamist kui tööhõive kasvu.

Turupõhistel instrumentidel tuleb turutõrgete korrigeerimisel täita olulist rolli, näiteks võttes kasutusele keskkonnamaksud, lõivud, kaubeldavad loasüsteemid, fiskaalsed stiimulid keskkonnahoidlikumaks tarbimiseks või muud instrumendid. Uued poliitikasuunad peaksid aitama hindu vastavusse viia ressurssidega, mida turul vajalikul määral ei väärtustata, nagu näiteks vesi, puhas õhk, ökosüsteemid, elurikkus ja mereressursid. Vajadusel peaksid need

⁸ OECD, Environmentally harmful subsidies: challenges for reform (keskkonnakahjulikud toetused: probleem reformide elluviimisel), 2005

⁹ KOM(2011) 11 (lõplik).

olema osa laiemast lähenemisest, mis hõlmab reguleerimist näiteks siis, kui ressursid on ühised hüved.

Tööjõu maksustamise vähendamist selleks, et suurendada nõudlust tööjõu järele ja soodustada majanduskasvu, rõhutatakse juba 2011. aasta iga-aastases majanduskasvu analüüsis¹⁰ ja 2011. aasta märtsi Euroopa Ülemkogu järeldustes¹¹. Selles kontekstis on tähtis roll rohelistel maksureformidel, mille sisuks on keskkonnamaksude osakaalu suurendamine ja muude maksude osakaalu vähendamine. Keskkonnamaksude kehtestamisega saab ka ühtlustada fiskaalse konsolideerimise püüdlusi ja lihtsustada restruktureerimist ressursitõhusa majanduse saavutamiseks. Siiski on keskkonnamaksude keskmine osakaal kõikidest maksutuludest Euroopa Liidus alates 1999. aastast üldiselt vähenenud ja oli 2009. aastal 6,3 %¹².

Mõned liikmesriigid on keskkonnamaksude mitmesugusel viisil reformimisega saavutanud selle, et keskkonnamaksudest saadav tulu moodustab kõikidest maksudest üle 10 %, hoides samal ajal alal fiskaaltulusid ning parandades konkurentsivõimet ja energiatõhusust. See näitab, et korraliku majandusraamistiku sees on võimalik suunata maksustamist keskkonnakahjuliku tegevuse peale. Siiski võib ressursitõhususse investeerimise ergutamiseks vajaliku hinnasignaali muudatuse tõhusamaks mõõtmiseks tarvis olla täiendavat näitajat, nagu näiteks tõhus keskkonna saastamise või ressursikasutuse maksustamise määra.

Vahe-eesmärk: 2020. aastaks on suure ülemineku tõttu tööjõumaksudelt keskkonnamaksudele, sealhulgas regulaarsele korrigeerimisele reaalmäärades, keskkonnamaksude osa avaliku sektori tuludes kooskõlas liikmesriikide parimate tavadega oluliselt kasvanud.

Keskkonnakahjulike toetuste ja paremate hinnasignaali teema käsitlemiseks teeb komisjon järgmist:

- jälgib Euroopa poolaasta abil, kuidas liikmesriigid suudavad järgida neile esitatud soovitusi fiskaalreformi kohta, mis soodustab üleminekut tööjõu maksustamiselt keskkonnamõju maksustamisele ja keskkonnakahjulike toetuste järkjärgulist kaotamist alates 2012. aastast;
- edendab regulaarset liikmesriikidevahelist parimate tavade vahetamist ja vastastikuste eksperdihinnangute andmist keskkonnakahjulike toetuste reformi ja turupõhiste instrumentide alal, eelkõige turupõhiste instrumentide foorumis ja maksupoliitika töörühmas (jätkuv);
- hindab, kuidas on rakendatud riigiabi andmist ressursitõhususe suurendamisele suunatud meetmetele ning mil määral tuleks ressursitõhususe eesmärgi tugevdada asjaomaste riigiabi juhiste läbivaatamisel alates 2013. aastast;
- jätkab tööd saaste- ja ressursimaksude kasutamise näitajate parandamise alal.

Liikmesriigid peaksid:

- kehtestatud metoodika kohaselt kindlaks määrama kõige olulisemad keskkonnakahjulikud toetused (2012. aastaks);

¹⁰ KOM(2011) 11 (lõplik).

¹¹ EUCO 10/1/11 REV1.

¹² Taxation trends in the European Union, European Union 2011 (Maksustamiselased suundumused Euroopa Liidus, Euroopa Liit 2011).

- ette valmistama kavad ja ajakavad keskkonnakahjulike toetuste järkjärguliseks kaotamiseks ja sellest oma riikliku reformikava osana aru andma (2012. või 2013. aastaks);
- nihutama maksustamist tööjõult keskkonnamõju poole (jätkuv);
- üle vaatama fiskaalpoliitika ja –instrumendid ressursitõhususe tõhusama toetamise aspektist, ning kaaluma selles kontekstis stiimulite kasutamist tarbijate valikute ja tootjate tegevuse ressursitõhusamaks muutumise toetamiseks (2013. aastaks).

4. LOODUSKAPITAL JA ÖKOSÜSTEEMITEENUSED

4.1. Ökosüsteemiteenused

Meie majanduslik õitseng ja heaolus sõltuvad looduskapitalist, sealhulgas ökosüsteemidest, mis varustavad meid põhikaupade ja -teenuste vooga, alates viljakandvast mullast kuni tootmismaani ja mereni, alates mageveest ja puhtast õhust kuni tolmeldamise, üleujutuste kontrolli all hoidmise ja kliima reguleerimiseni. Paljusid ökosüsteemiteenuseid kasutatakse peaaegu nii, nagu oleks nende tarnimine piiramatult. Neid koheldakse „tasuta” kaupadena, nende majanduslikku väärtust ei arvestata turul õigesti, ning seetõttu jätkub nende ülekasutamine või saastamine, mis ohustab pikaajalist jätkusuutlikkust ja vastupanu keskkonnašokkidele.

Viimase 50 aasta jooksul on kahjustatud 60 % Maa ökosüsteemiteenustest. ELis püütakse 88 % kalavarudest üle maksimaalse jätkusuutliku saagikuse ja üksnes 11 % kaitstud ökosüsteemidest on soodsas seisundis.

Ökosüsteemi põhikaupade ja -teenustega pikaajalise varustatuse tagamiseks peame me oma looduskapitali õigesti väärtustama. Investeeringud looduskapitali, nagu näiteks roheline infrastruktuur, toob tihtipeale suuremat kasu kui ehitatud või toodetud alternatiivid, samuti on sel madalamad stardikulud.

Vahe-eesmärk: 2020. aastaks väärtustavad ja arvestavad avaliku sektori asutused ja eraettevõtted looduskapitali ja ökosüsteemiteenuseid õigesti.

Komisjon teeb järgmist:

- edendab innovatiivsete finants- ja turupõhiste meetmete kasutamist ja uurib nende laiemat potentsiaali, sealhulgas elurikkuse finantseerimisvahendi ja ökosüsteemiteenuste eest maksmise võimalikku sisseseadmist, et käsitleda ökosüsteemide ja elurikkuse probleeme riiklikul, ELi ja rahvusvahelisel tasandil, eelkõige koostöös Euroopa Investeeringupangaga ning avaliku ja erasektori partnerluse abil (jätkuv);
- esitab rohelist infrastruktuuri käsitleva teatise (2012. aastal) ja bioloogilise mitmekesisuse summaarse vähenemise ärahoidmist käsitleva algatuse kaudu (2015. aastal) ettepanekud looduskapitalisse investeerimise soodustamiseks, et haarata roheline infrastruktuuri ja „taastava majanduse” kogu kasvu- ja innovatsioonipotentsiaali;

Liikmesriigid koos komisjoniga teevad järgmist:

- kaardistavad ökosüsteemide ja nende teenuste olukorra (2014. aastaks);

- hindavad nende majanduslikku väärtust ja edendavad nimetatud väärtuse integreerimist arvestus- ja aruandlussüsteemidesse ELi ja rahvusvahelisel tasandil (jätkuv);
- teevad koostööd peamiste sidusrühmadega, et julgustada ettevõtteid ettevõtluse ja bioloogilise mitmekesisuse ELi platvormile tuginedes hindama oma sõltuvust ökosüsteemiteenustest (jätkuv).

4.2. Elurikkus

Elurikkus toetab mitmeid ökosüsteeme ja on nende vastupanuvõime jaoks eluliselt oluline. Selle kadumine nõrgestab ökosüsteemi, ohustab ökosüsteemiteenuste tarnimist ja teeb süsteemi keskkonnašokkide suhtes vastuvõtlikumaks. Kahjustatud ökosüsteemide taastamine on tulukas ja mõnel juhul võivad muutused saada pöördumatuks.

On hinnatud, et 2050. aastaks võib elurikkusest ja selle toetatavatest ökosüsteemiteenustest sõltuvate ülemaailmsete ettevõtlusvõimaluste väärtuseks olla 800–2300 miljardit dollarit aastas. Praktikas ja töötasandil siiski alles hakatakse elurikkuse väärtust otsuste tegemisel arvesse võtma. Kui elurikkust tuleb säilitada, peab sellest saama üldine tava.

Uues 2020. aasta ELi bioloogilise mitmekesisuse strateegias sätestatakse peamised poliitikavahendid nimetatud eesmärgi saavutamiseks ja selleks, et pöörata ümber elurikkuse kadumise suundumus, mida me viimaste põlvkondade vältel oleme kogenud.

Vahe-eesmärk: 2020. aastaks on ELi elurikkuse vähenemine ja ökosüsteemiteenuste halvenemine seisatud ning elurikkus teostatavuse piires taastatud.

Komisjon teeb järgmist:

- tugevdab märkimisväärselt oma jõupingutusi elurikkuse kaitse ja ökosüsteemiteenuste alaste meetmete loomisel teistesse ühenduse poliitikavaldkondadesse, pöörates erilist tähelepanu põllumajandusele ja kalandusele (jätkuv);

Liikmesriigid koos komisjoniga teevad järgmist:

- töötavad bioloogilise mitmekesisuse strateegia eesmärkide saavutamise nimel, loimides ökosüsteemiteenuste väärtuse poliitikakujundamisse (jätkuv).

4.3. Maavarad ja metallid

Metallide ja maavarade suguste looduslike ressursside kasutamise tõhususe parandamine on ressursitõhususe üks olulisi aspekte. Sellega seotud spetsiifilistele riskidele, sealhulgas varustuskindluse tagamisele, on suunatud tooraineid käsitlev algatus ning ressursitõhususe juhtalgatuse raames käsitletav kliima- ja energiapoliitika, seetõttu neil käesolevas punktis väga pikalt ei peatuta, kuigi mõnatakse nende ja muude ressursside kasutamise omavahelist seotust.

Edasi liikudes olemuslikult tarbimisel põhineva, säästva materjalide majandamise või nn ringmajanduse poole, kus jäätmetest saavad ressursid, hakatakse ka maavarasid ja metalle tõhusamalt kasutama. Käesoleva tegevuskava punktis 3 välja toodud sammudel on otsene mõju maavarade ja metallide ressursside kasutamise tõhususele meetmete kaudu, mis võetakse olulusringi mõjude suuremaks arvessevõtmiseks, jäätmete vältimiseks ja suuremaks

korduskasutuseks ja ringlussevõtuks, paremateks teadusuuringuteks ja innovatsiooniks, ning muude turustruktuuri parandamiseks.

4.4. Vesi

Vesi on inimeste tervisele eluliselt oluline ressurss ja põhiline sisendressurss põllumajanduses, turismis, tööstuses, transpordis ja energeetikas. Vee vähendatud kättesaadavusel on kriitiline mõju hüdroenergiale ning tuuma- ja soojuselektrijaamade jahutamisele.

Hea keskkonnaseisund ja kodanike tervis sõltuvad magevee kvaliteedist ja kättesaadavusest. Kuid need mõlemad vähenevad. Ennustatakse, et kliimamuutus suurendab veenappust ja samuti üleujutuste intensiivsust ja sagedust. Paljusid Euroopa valgalasid ja vett on veevõtmise, maa kuivendamise ja tammidega muudetud ning see on viinud vee kvaliteedi halvenemiseni, millega on kaasnenud oluliselt kahjulik ökoloogiline mõju ning võimalik tervisemõju, samuti on seetõttu vähenenud looduslike elupaikade ruum.

Euroopas raisatakse 20–40 % veest ja vee kasutamise tõhusust võiks ainuüksi tehnoloogilise parandamisega tõsta 40 %¹³. Parem lähenemine veevarude säästvate majandamisele nõuab tihedat koordineerimist põllumajandus-, transpordi-, regionaalarengu- ja energiapoliitikaga ning samuti vee raamdirektiiviga nõutud tõhusat ja õiglast veehinna määramist. Ökosüsteemide, maakasutuse, tootmise ja veetarbimise ning korduskasutuse harjumuste muutmine võivad kulutõhusalt vähendada nappust ja tagada vee kvaliteedi.

Vahe-eesmärk: 2020. aastaks on kõik vee raamdirektiivi veemajanduskavad juba pikemat aega rakendatud. Veevarude hea seisund – kvaliteet, kvantiteet ja kasutus – saavutati kõikidel ELi valgaladel 2015. aastal. Põudade ja üleujutuste mõju on minimeeritud kohandatud põllukultuuride, pinnase suurenenud veeladustamisvõime ja tõhusa niisutamisega. Alternatiivseid veevarustusvõimalusi kasutatakse üksnes siis, kui on ära kasutatud kõik odavamad veesäästuvõimalused. Veevõtmine peaks jääma alla 20 % kättesaadavatest taastuvatest veevarudest.

¹³ EU Water saving potential (ELi veesäästupotentsiaal), Ecologic, 2007.

Komisjon teeb järgmist:

- jätkab ressursitõhususe kaalutluste lõimimist veepoliitikasse koos Euroopa veevarude kaitsmise kavaga, kus määratletakse kulutõhus strateegia (töös);
- hindab liikmesriikide veemajanduskavasid eesmärgiga määrata kindlaks valdkonnad, kus on vaja võtta täiendavaid meetmeid (2011. aastal);
- hindab ja käsitleb oma ettepanekus järgmist (2012. aastal):
 - tõhusa veekasutuse sihid ja veekasutuse tõhususe parandamise meetmed (nt arukad arvestid, vett kasutavate seadmete kohustuslikud nõuded, vee korduskasutuse juhised, veetaristu lekete vähendamine, vee säästmine niisutamisel jne);
 - nõudluse parem reguleerimine majandusinstrumentide kaudu (hinnakujundus, veejaotus) ning selliste märgistus- ja sertifitseerimissüsteemide kasutamine, kus mõõdetakse toodete olelusringi mõju ja virtuaalse vee sisaldust;
 - vett käsitlev innovatsioonipartnerlus.

Liikmesriigid peaksid:

- seadma 2020. aastaks veekasutuse tõhususe sihid valgalade tasandil, koos asjakohaste täiendavate meetmetega, mis põhinevad ühisel ELi metoodikal, kus võetakse arvesse kõikide majandussektorite erinevaid olukordi ja geograafilisi piirkondi.

4.5. Õhk

Puhas õhk on väärtuslik ressurss. ELi kõige tihedamalt asustatud piirkondades ületatakse tublisti mitmeid õhukvaliteedi standardeid, eriti kõige problemaatilisemate saasteainete osas nagu tahked osakesed, maapinnalähedane osoon ja lämmastikdioksiid. Hoolimata suurtest jõupingutustest saastava heite vähendamisel põhjustab praegune tahkete peenosakeste kontsentratsioon õhus igal aastal 500 000 enneaegset surma¹⁴ ELis ja selle vahetus naabruses. Teised uuringud on näidanud, et õhusaastest põhjustatud haiguste tõttu kaotatud tööpäevade arv on suurem kui selliste tööpäevade arv, mida oleks vaja saastetõrje täiendavate meetmete eest maksmiseks.

Oluline on märkida, et ka ökosüsteemid ja põllumajandus kannatavad õhusaastest põhjustatud kahju käes nagu näiteks hapestumine, eutrofeerumine ja osoonikahjustused taimedel. Aastast majanduslikku kahju 2020. aastal on hinnatud 537 miljardile eurole¹⁵.

Olemasolevate õigusaktide parem rakendamine ja uued teaduspõhised standardid võiksid nende probleemide lahendamisele kaasa aidata ja innovatsiooni juhtida. Kui seada asjakohased tähtajad, võivad need tagada õhukvaliteedi paranemise, mis tuleneb üleminekust vähese CO₂-heitega majandusele ja teistest käesoleva tegevuskavaga ette nähtud meetmetest nagu näiteks jäätmete vähendamine, tõhusamad tootmismeetodid ning samuti põllumajanduspoliitika ja transpordisektori meetmed.

Vahe-eesmärk: 2020. aastaks on saavutatud ELi õhukvaliteedi vahestandardite täitmine, sealhulgas kriitilistes linnastunud piirkondades, ning standardeid ajakohastatakse ja

¹⁴ Euroopa Keskkonnaamet, keskkonnaseisundit käsitlev aruanne (SOER) 2010.

¹⁵ Assessment of Health-Cost Externalities of Air Pollution at the National Level using the EVA Model System (Õhusaastest põhjustatud väliste tervisekulude hindamine riiklikul tasandil EVA mudelsüsteemi kasutades), J. Brandt jt., CEEH (Taani energia-, keskkonna- ja tervisekeskus) 2011.

määratakse kindlaks täiendavaid meetmeid, et jätkata lünkade täitmist lõpp-eesmärgi poole liikumisel, milleks on sellise õhukvaliteedi taseme saavutamine, kus mõju tervisele ja keskkonnale ei ole märkimisväärne.

Komisjon teeb järgmist:

- võtab ette kõikide õhusaastega seotud ELi poliitikavaldkondade igakülgse läbivaatamise (2013. aastaks);
- esitab 2020. aasta järgset aega käsitleva täiustatud strateegia ettepaneku ja hindab õhukvaliteedi- ja heitestandardite kasutamise ning edaspidiste meetmete ulatust, mis võetakse heite vähendamiseks põhiallikatest (2013. aastal);
- toetab olemasolevate meetmete rakendamist, et lahendada püsivad õhukvaliteediprobleemid.

Liikmesriigid peaksid:

- kiirendama ELi õhusaastealaste õigusaktide rakendamist oma riigis (jätkuv).

4.6. Maa ja muld

ELis toimub igal aastal enam kui 1 000 km² maa „hõivamine” – elamuehitusele, tööstusele, teedele või puhkealadele. Umbes pool sellest pinnasest on tegelikult kaetud¹⁶. Taristute kättesaadavus erineb piirkonniti väga, kuid summaarselt jääb iga kümne aastaga sillutise alla Küprose suurune ala. Kui soovime 2050. aastaks jõuda olukorda, kus maa netohõivamist ei toimu, siis lineaarset rada mööda liikudes tuleks meil ajavahemikul 2000–2020 maahõivet vähendada keskmiselt 800 km² aastas. Paljudes piirkondades on muld pöördumatult erodeerunud või vähese orgaanilise aine sisaldusega. Mulla saastumine on samuti tõsine probleem.

Maa kasutamine on peaaegu alati kompromiss mitmesuguste sotsiaalsete, majanduslike ja keskkonnavajaduste vahel (nt elamuehitus, transporditaristu, energiatootmine, põllumajandus, looduskaitse). Otsusega maa kasutamise kohta võetakse pikaajalised kohustused, mida on raske või kulukas tagasi pöörata. Praegusel ajal võetakse neid otsuseid pahatihti ilma sellise mõju korraliku eelanalüüsita, mida võiks teha näiteks keskkonnamõju strateegilise hindamise kaudu. ELi põllumajandus-, energia-, transpordi- ja ühtekuuluvuspoliitika reformimine annab võimaluse seada avaliku sektori asutustele ja maaomanikele kõnealuse eesmärgi saavutamiseks raamistik ja õiged stiimulid.

Vahe-eesmärk: 2020. aastaks võetakse ELi poliitikavaldkondades arvesse nende otsest ja kaudset mõju maakasutusele ELis ja kogu maailmas, ning maahõive määr on vastavuses eesmärgiga saavutada 2050. aastaks olukord, kus maa netohõivamist ei toimu; mullaerosiooni on vähendatud ja mulla orgaanilise aine sisaldust suurendatud ning saastunud kohtades käib taastamistöö.

Komisjon teeb järgmist:

- arendab edasi teaduslikku teadmusbaasi biotoilise materjali, maakasutuse mõju ja suundumuste ning ruumilise planeerimise kohta, sealhulgas ülemaailmsel tasandil ja

¹⁶ Report on best practices for limiting soil sealing and mitigating its effects (Pinnase katmise piiramise ja selle mõju leevendamise parimaid tavasid käsitlev aruanne), Prokop jt, Euroopa ühendused 2011.

kaubanduspartneritele avalduva mõju kohta, ning tõstab esile liikmesriikide parimad tavad; eelnimetatust koostatakse maakasutust käsitlev teatis (2014. aastal);

- tegeleb eelkõige taastuvenegiapolitikast põhjustatud kaudse maakasutuse muutumisega (jätkuv);
- avaldab juhised parimate tavade kohta pinnase katmise piiramisel, vähendamisel või kompenseerimisel (2012. aastal);
- võtab keskkonnamõju hindamise direktiivi läbivaatamisel arvesse laiemaid ressursitõhususe alaseid kaalutlusi (2012. aastal);
- pakub väljab põllumajanduse tootlikkust ja säästvust käsitleva Euroopa innovatsioonipartnerluse (2011. aastal), eesmärgiga muuhulgas tagada mulla funktsionaalsus rahuldaval tasemel (2020. aastaks).

Liikmesriigid peaksid:

- otsest ja kaudset maakasutust ja nende keskkonnamõju oma otsustusprotsessi paremini lõimima ning piirama maahõivet ja pinnase katmist nii palju kui võimalik (jätkuv);
- rakendama vajalikud meetmed erosiooni vähendamiseks ja mulla orgaanilise aine sisalduse suurendamiseks (jätkuv);
- seadma sisse saastunud kohtade loendi ja taastamistööde ajakava (2015. aastaks).

4.7. Mereressursid

Merekeskkonnaga on seotud majanduslikud võimalused mitmesugustes sektorites, nagu näiteks maavarade kaevandamine, ravimid, biotehnoloogia ja energeetika. Merekeskkond pakub ka olulisi ökosüsteemiteenuseid nagu näiteks looduslikud reguleerivad funktsioonid, mis aitavad võidelda kliimamuutusega või aeglustada rannikuerosiooni. Nimetatud süsteemidele avaldatav surve, mis hõlmab ka heitvee laskmist merre või saasteainete laskmist magevette, on ikka veel suur, kuigi mõnel juhul vähenemas. Puudu on mereruumi ühtsest majandamisest ning see mõjutab juba meie võimalusi merendusega seotud tegevusest kasu saada. Ruumilise planeerimise vahendite kasutamine merepiirkondades aitaks tõhustada ressurside kasutust.

Kalavarude ammendamisel on rannikualadele tõsised majanduslikud ja sotsiaalsed tagajärjed ning süsteemide katkemise tõttu soodustab see ka muu elurikkuse hävimist, samas kui mere saastumine ja kliimamuutus tekitavad muid probleeme (nt hapestumist). ELi ühise kalanduspoliitika ja ELi integreeritud merenduspoliitika eesmärkide tuumaks on jätkusuutlikkus, et kõik ettevõtted väärtusahelas kasutaksid mereressursse tõhusalt ja säästvalt.

Enam kui 1 miljon lindu ja 100 000 mereimetajat ja kilpkonna sureb igal aastal plastjätmete ja muu mereprahi tõttu. Sellised faktorid nagu merepraht ja asulareovee käitlemine suurendavad tõsiselt mõne Euroopa mere saastatust. Nimetatud keskkonnasurve käsitlemiseks on merestrategia raamdirektiivis sätestatud merevee hea keskkonnaseisundi saavutamine.

Vahe-eesmärk: 2020. aastaks on saavutatud kogu ELi merevee hea keskkonnaseisund ja 2015. aastaks toimub kalapüük maksimaalse jätkusuutliku saagikuse piires.

Komisjon teeb järgmist:

- seab komisjoni viimaste ühise kalanduspoliitika reformi kohta esitatud ettepanekute kontekstis eesmärgiks kalavarude säästva majandamise tagamise;
- teeb edasisi ettepanekuid kõikide selliste kalandustoetuste järkjärguliseks kaotamiseks, mis võiksid olla keskkonnale kahjulikud;
- majandamist ja planeerimist käsitlevaid poliitikameetmeid esitades annab oma panuse ranniku- ja merekapitali kaitsmisesse (2012. aastal), samuti jätkab teadmus- ja näidisprojektide toetamist;
- edendab ökosüsteemidel põhinevaid strateegiaid ja lõimib kliimariski merendusmeetmetesse (teatis „Kliimamuutustega kohanemine rannikul ja merel” 2012);
- toetab mereressursside säästvat kasutamist ja määrab kindlaks mere- ja rannikumajanduse innovatiivsed ettevõtlusvõimalused (teatis „Sinine kasv”, 2012);
- tihedas koostöös rannikuäärsete liikmesriikidega või vastava piirkondliku merekonventsiooni raames aitab välja töötada mereprahti käsitleva strateegia kõikides neljas ELi merepiirkonnas (2012. aastal);
- toetab liikmesriike, töötades välja meetmed merevee hea keskkonnaseisundi saavutamiseks aastaks 2020 ja selleks, et rajada ulatuslik kaitsealade võrgustik (2020. aastal).

Liikmesriigid peaksid:

- rakendama merestrateegia raamdirektiivi ja määrama kaitsealused merealad.

5. OLULISED SEKTORID

Tööstusriikides tekitavad 70–80 % kogu keskkonnamõjust tüüpiliselt toitumine, elamuehitus ja transport. Samuti on need sektorid olulised energeetika ja kliimamuutusega seotud probleemide lahendamisel ja neid käsitletakse täiendatud pikaajalistes strateegiates, mida kombineeritakse käesolevas dokumendis osutatud meetmetega, et suurendada ressursitõhususe juhtalgatuse¹⁷ raames saavutatavaid sünergiaid.

5.1. Toitu käsitlevad meetmed

Toidu ja joogi väärtusahel põhjustab ELis 17 % otsesest kasvuhoonegaaside heitest ja moodustab 28 % materiaalsete ressursside kasutusest, kusjuures meie tarbimisharjumustel on ülemaailmne mõju, eriti seoses loomsete valkude tarbimisega. Nende tootmiseks on vaja kvaliteetset vett, mille kõige suuremaks tarbijaks ta ongi. Kuid üksnes ELis raisatakse igal aastal 90 miljonit tonni toitu ehk 180 kg isiku kohta. Enamik sellisest toidust kõlbaks veel inimestele tarbida.

Põllumajandusettevõtjate, toidutööstuse, jaemüüjate ja tarbijate kombineeritud jõupingutused ressursitõhusate tootmismeetodite, säästva toiduvaliku (vastavalt Maailma Terviseorganisatsiooni soovitudele loomsete valkude, sealhulgas liha- ja piimatooted, tarbimise osas isiku kohta) ja toidujäätmete vähendamise alal võivad aidata ülemaailmselt parandada ressursitõhusust ja toiduga kindlustatust.

¹⁷ KOM(2011) 112, KOM(2011) 109, KOM(2010) 639.

Komisjon on oma teatise „Euroopa 2020. aasta strateegia” eelarves ette näinud meetmed, mida reformitud ühisel põllumajanduspoliitikal on vaja võtta, et muutuda ressursitõhusamaks¹⁸. Teine pikaajalise ülemaailmse toiduga kindlustatuse alane teema on fosfori säästev tarnimine, mis on oluline ja asendamatu ressurs mulla väetamisel. On vaja edasisi teadusuuringuid, et määrata kindlaks, kuidas väetise, toidutootmise ja biojäätmete küsimuste parem käsitlemine võiks vähendada meie sõltumist kaevandatavast fosfaadist.

Vahe-eesmärk: 2020. aastaks on laialt levinud stiimulid tervislikuma toidu säästlikumaks tootmiseks ja tarbimiseks ning nendest tulenevalt on toidutarneahela ressursisend vähenenud 20 %. Söödavate toidujäätmete kõrvaldamine peaks ELis olema vähenenud poole võrra.

Komisjon teeb järgmist:

- hindab edaspidi, kuidas kõige paremini toidutarneahelas jäätmeteket piirata ning kaalub võimalusi toidutootmise ja tarbimisharjumuste keskkonnamõju vähendamiseks (säästvat toitu käsitlev teatis, 2013. aastaks);
- töötab välja oluliste toidukaupade säästuskriteeriumide metoodika (2014. aastaks);
- hindab edaspidi fosfori tarnekindlust ja võimalikke meetmeid selle säästvaks kasutamiseks (fosfori säästvat kasutamist käsitlev roheline raamat 2012. aastaks).

Liikmesriike kutsutakse üles:

- käsitlema toidu raiskamist riiklikes jäätmetekke vältimise kavades (2013).

5.2. Hoonete paremaks muutmine

Hoonete parem ehitamine ja kasutamine ELis mõjutaks 42 % siinsest energia lõpptarbimisest, umbes 35 % kasvuhoonegaaside heitest¹⁹ ja enam kui 50 % kõikidest kaevandatavatest materjalidest, samuti aitaks see säästa kuni 30 % vett²⁰. Seetõttu tuleb olemasolevat energiatõhususe ja hoonetes taastuvenergia kasutamise poliitikat edaspidi tugevdada ja täiendada selliste suundadega, mis käsitlevad laiemat hulka keskkonnamõjusid hoonete ja taristute kogu olelusringi vältel. Hoonete ehitamisel tuleks üksnes esialgsete kulude arvestamise asemel üha enam arvesse võtta kogu kasutusaja vältel tekkivaid kulusid, sealhulgas ehitus- ja lammutusprahti. Taristute parem planeerimine on eeltingimuseks nii hoonete kui ka transpordi ressursitõhususe saavutamiseks.

Olelusringi ajal toimuva ressursi- ja energiakasutuse oluline paranemine – see saavutatakse paremate säästvate materjalide, suurema jäätmete ringlussevõtu ja parema disainiga – annab oma panuse konkurentsivõimelisse ehitussektoris ja ressursitõhusate hoonete rajamisse. See nõuab ehitussektori kogu väärtusahela aktiivset kaasamist. Valdava enamuse ehitusettevõtetest moodustavad VKEd ja nende stimuleerimiseks on vaja spetsiifilisi poliitikasuundi, et ressursitõhusatesse ehitusmeetodite ja –tavade alal koolitust ja investeeringuid pakkuda.

Vahe-eesmärk: 2020. aastaks on hoonete renoveerimine ja ehitamine muutunud eriti ressursitõhusaks. Olelusringipõhist lähenemist rakendatakse laialdaselt, kõik uued hooned on peaaegu nullenergiamajad²¹ ja väga materjalitõhusad ning on kehtestatud

¹⁸ KOM(2011) 500.

¹⁹ KOM(2007) 860 (lõplik).

²⁰ KOM(2007) 414 (lõplik).

poliitikasuunad olemasolevate hoonete renoveerimiseks,²² nii et neid remonditakse kulutõhusalt määraga 2 % aastas. 70 % ehitus- ja lammutusprahist (v.a ohtlikud jäätmed) võetakse ringlusse²³.

Komisjon teeb koos liikmesriikidega järgmist:

- hindab, kuidas toetada oskustesse investeerimise kavasad ja õpipoisisüsteeme ning koostab teatise parimate ressursitõhususe tavade kohta tööstuses (jätkuv);
- võtab vajaduse korral VKEd testide kasutades meetmeid nõudluse ja ressursitõhusate ehitustavade kasutuselevõtu stimuleerimiseks olelusringi kulutuste ja sobivate finantskorralduste kaudu; laiendab edaspidi Eurocodes standardite kohaldamisala säästvusega seotud disainikriteeriumidele; töötab välja stiimulid ressursitõhusate hoonete premeerimiseks ja selleks, et soodustada ehituses puidu jätkusuutlikku kasutamist (ehitussektori jätkusuutlikku konkurentsivõimet käsitlev teatis, 2011, jätkusuutlikke hooneid käsitlev teatis, 2013);
- hindab, kuidas kõige paremini ergutada erasektorit ehituses innovatsioonile (jätkuv).

5.3. Transpordi tõhusaks muutmine

Nüüdisaegne, ressursitõhus transpordisüsteem, mis teenindab nii reisijaid kui kaubavedu, võib anda olulise panuse konkurentsivõimesse ja jätkusuutlikkusse. Transporti käsitlev valge raamat²⁴ pakub laialdast valikut võimalusi vajaliku tervikliku transpordipoliitika kokkupanemiseks.

Vahe-eesmärk: 2020. aastaks pakub üldine tõhusus transpordisektoris suuremat väärtust koos optimaalse ressursikasutusega, nagu näiteks tooraine, energia ja maa, ning vähenenud on transpordisektori mõju kliimamuutusele, õhu saastatusele, mürale, tervisele, õnnetustele, elurikkuse vähenemisele ja ökosüsteemide halvenemisele. Transpordis kasutatakse vähem ja keskkonnasäästlikumat energiat, kasutatakse paremini nüüdisaegset infrastruktuuri ja vähendatakse transpordi negatiivset mõju keskkonnale ning sellistele põhilistele loodusvaradele nagu vesi, maa ja ökosüsteemid. Transpordist pärit kasvuhoonegaaside heide väheneb alates 2012. aastast keskmiselt 1 % võrra aastas.

Komisjon tagab, et transporti käsitlevas valges raamatus esitatud algatused rakendatakse püsivalt koos ressursitõhususe eesmärkidega ning eelkõige liigutakse edasi selles suunas, et võtta arvesse väliskulusid.

6. JUHTIMINE JA JÄRELEVALVE

ELi majanduse ressursitõhusamaks muutmine nõuab suure hulga poliitikavaldkondade kooskõlastatud meetmeid. Komisjon käivitab koos sidusrühmadega ühistöö õigete näitajate ja sihtide määramiseks, et meetmeid suunata ja edusamme jälgida. Neil on ainult siis mõju vajalike muudatuste elluviimisele majanduspoliitika koordineerimisel, kui nad täielikult täidavad oma osa Euroopa 2020. aasta strateegias, koos ressursitõhususe integreerimisega Euroopa poolaastasse.

²¹ Direktiiv 2010/31/EL.

²² Kooskõlas 19. mai 2010. aasta direktiivi 2010/31/EL artikliga 9.

²³ Kooskõlas direktiivi 2008/98/EÜ artikliga 11.

²⁴ KOM(2011) 144.

6.1. Uued võimalused ressursitõhususe alaste meetmete võtmiseks

Dialogi parandamine. ELi, liikmesriikide ja piirkondliku tasandi poliitika kujundajatel tuleb astuda aktiivsesse keskustellu ettevõtete ja kodanikuühiskonnaga, et arutada ressursitõhusust takistavate tõkete ületamiseks vajalike poliitikatingimuste üle.

Üleminekusse investeerimine. Ressursitõhususega saab kulusid vähendada, kuid tihti nõuab see alustavat investeerimist. ÜRO keskkonnaprogrammiga on hinnatud, et maailma majanduse ressursitõhusamaks muutmiseks on aastas vaja 1,05–2,59 triljonit USA dollarit²⁵, mis peaks tulema peamiselt erasektori allikatest. See nõuab lisaks roheliste lahenduste ostmisele ka kõikide avaliku ja erasektori investeringute roheliseks muutmist. Aastate 2014–2020 mitmeaastase finantsraamistiku ettepanekus on juba tehtud suur edasimineku ressursitõhususe lõimimisel ELi eelarvesse. Puhta energia ülemaailmne finantseerimine on kiiresti kasvanud ja see näitab, et niisugune arusaamade muutumine on võimalik. Siiski takistab ressursitõhususe investeringute finantseerijaid teadmatus võetavate riskide ja investeringutelt teenitava tulu suhtes, finantsriski lisab ebakindlus poliitikasuundumuste ja usaldusväärsuse suhtes ning lisaks ei soosi lühiajalistele tulemustele keskendunud finantsturud pikaajalisi investeringuid.

Näitajate väljatöötamine ja võimalikud eesmärgid. Laiemate ressursitõhususe sihtide jaoks näitajate seadmine ja protsessi määratlemine aitab liikuda 2050. aasta ressursitõhususe visiooni poole: riiklikke poliitikasuundi tuleb paremini kujundada, et võtta arvesse ressurside tõhusama kasutamise kaasnemaid kulusi ja kasu, ning erasektoril oleks oma investeerimisplaanide tegemisel kasu parematest signaalidest ja pikaajaliste otsuste tegemiseks vajalikust ennustatavusest ja läbipaistvusest.

Euroopa 2020. aasta jätkusuutliku kasvu eesmärgiga seatakse spetsiifilised kasvuhoonegaaside, energiatõhususe ja taastuvenergiaga seotud sihid, mis on ressursitõhususe eesmärkide saavutamiseks asjakohased. Nende sihtide saavutamine on väga oluline loodusvarade kaitsmiseks ning käesolevas tegevuskavas osutatud meetmed aitavad nende saavutamisele samuti kaasa. Siiski ei puuduta need teatavaid olulisi kahjulikke tagajärgi majandusele, tervisele ja elukvaliteedile, näiteks selliseid tegureid nagu ebatõhus maakasutus, vee halb kvaliteet ja kättesaadavus, jäätmed, õhusaaste ning ökosüsteemiteenuste, kalavarude ja elurikkuse hävimine. Nende arvessevõtmine tugevdaks jätkusuutliku kasvu uute allikate kasutamist ja konkurentsivõimet pikemas perspektiivis.

Keskkonnamajanduse ja sotsiaalse arvepidamise lõimimisel on juba saavutatud oluline edasimineku, kuid paremate poliitika- või investeerimisotsuste suunamise jaoks vajalike näitajate kasutamise, parandamise või väljatöötamise kohta liigub mitmeid omavahel võistlevaid ideid. Sellised näitajad peavad olema lihtsad, kergesti arusaadavad ja laialdaselt aktsepteeritud, selleks et pidevalt mõõta ressursitõhususe parandamise edenemist. See ongi põhjuseks, miks komisjon on teinud ettepaneku kaasata kõiki olulisi sidusrühmi, et need näitajad ja võimalikud eesmärgid välja töötada.

Komisjon mõistab siiski vajadust alustada edusammude mõõtmist viivitamata ning on seetõttu teinud ettepaneku kasutada esialgse põhinäitajana ressursitootlikkust, mida mõõdetakse SKP suhtena kodumaisesse materjalitarbimisse (väljendatuna eurot/tonni). Suurem suhtarv näitab

²⁵ UNEP Green Economy Synthesis 2010 (ÜRO keskkonnaprogramm, rohelise majanduse süntees).

paremat tulemust, kus kasvu juures tarbitakse suhteliselt vähem ressursse²⁶. Kuid see hõlmab ainult materiaalsete ressursside aspekte ega käsitle muid ressursse ega võimalikku koormuse nihkumist riikide lõikes.

Kuna esialgne põhinäitaja annab ainult osalise pildi, tuleks seda täiendada vett, maad, materjale ja süsinikku käsitleva teatava näitajate paneeliga ning näitajatega, mis mõõdavad keskkonnamõju ja looduskapitali või ökosüsteeme ning samuti näitajatega, millega püütakse arvesse võtta ELi tarbimise ülemaailmseid aspekte. Kolmanda tasemenäitajate kasutatakse temaatilisi näitajaid, et jälgida selliste eesmärkide saavutamise edenemist, mis on püstitatud teistes sektorites, nagu on üksikasjalikult kirjeldatud käesoleva tegevuskavaga kaasnevas komisjoni talituste töödokumendis.

Vahe-eesmärk: 2020. aastaks tegelevad kõikide tasandite sidusrühmad selle tagamisega, et poliitika, finantseerimine, investeringud, teadusuuringud ja innovatsioon oleksid ühtsed ja vastastikku tugevdavad. Kõrged ressursitõhususe eesmärgid ja lihtsad, õigeaegsed näitajad suunavad avaliku ja erasektori otsustajaid majanduse ümbermuutmiseks suurema ressursitõhususega majanduseks.

Komisjon teeb koos liikmesriikidega järgmist:

- integreerib ressursitõhususe alased kaalutlused Euroopa poolaastasse alates 2012. aastast, keskendudes jätkusuutlikku kasvu soodustavate meetmete prioritseerimisele;
- kutsub kokku ettevõtjad ja teadlased ning vabaühenduste, kohalike ja riiklike ametiasutuste esindajad, et uurida võimalusi ja probleeme ning soovitada uusi suundi jätkusuutliku ressursitõhusa kasvu sihis tegutsemiseks (2012. aastal);
- sõlmib nimetatud sidusrühmadega laiapõhjalise kokkuleppe selle kohta, kuidas mõõta edusamme ja kuidas seada vajalikke sihte, et probleemid lahendada (2013. aastaks);

Komisjon teeb järgmist:

- käivitab ELi ressursitõhususele ülemineku platvormi (2012. aastal), mis rajaneb olemasolevate platvormide töötl;
- seab sisse ressursitõhususe finantseerimise ümarlaua, kus kohtuvad erasektori pangad ja institutsionaalsed pangad (nagu Euroopa Investeeringupank või Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupank), kindlustusettevõtjad ja riskikapitaliettevõtjad, et määrata kindlaks võimalused kohandatud finantside väljatöötamiseks ja kasutada ressursitõhususe saavutamiseks innovatiivseid finantsinstrumente (2012. aastal);
- töötab välja ELi oskuste ülevaate ja Euroopa sektorinõukogu roheliste ja rohelisemate tööde oskuste kohta;
- jätkab tööd näitajate kallal, sealhulgas andmete kvaliteedi nimel, kasutades ära olemasolevaid hindamisraamistikke, nagu näiteks iGrowGreen, et kaasata neid Euroopa 2020. aasta strateegia vahekokkuvõtte läbivaatamisse (2013. aastal);
- pakub välja uue põhinäitaja looduskapitali ja ressursikasutuse keskkonnamõju mõõtmiseks (2013. aasta lõpus);
- jätkab tegevuskava „SKP täiendamine: edu mõõtmine muutuv maailmas” alusel pingutusi sotsiaalsete ja majanduslike edusammude ühtlasemaks mõõtmiseks, muu

²⁶

Näide näitaja selgitamiseks: 2007. aastal oli ELi keskmine umbes 1,30 eurot/tonni, jäädes vahemikku alla 0,3 kuni 2,5.

hulgas jätkab ka keskkonnaalase arvepidamise süsteemi väljatöötamist, keskkonnaalaste väliskulude edasist integreerimist rahvamajanduse arvepidamisse ja keskkonnasurve liitindeksi väljatöötamist;

- peab aru, kuidas kõige paremini lisada ressursitõhususe alased kaalutlused tulevaste poliitikasuundade ettepanekute mõjuhindamisse.

Liikmesriigid peaksid:

- välja töötama uue või tugevdama olemasolevat riiklikku ressursitõhususe strateegiat ning sisestama selle riiklikusse kasvu ja töökohtade loomise poliitikasse (2013. aastaks);
- ressursitõhususe alal saavutatud edusammudest aru andma osana oma riiklikest reformiprogrammidest.

6.2. Ressursitõhususe rahvusvaheline toetamine

Paljudes riikides rakendatakse poliitikasuundi selleks, et noppida suurema ressursitõhususe vilju, mitte üksnes ELis, vaid ka Jaapanis, Koreas, Ameerika Ühendriikides, Hiinas ja mujal. ELi naabermaad tunnevad samuti suurt huvi dialoogi ja koostöö vastu selles valdkonnas. Neid algatusi tuleb vaadelda üle kogu maailma rohelisele majandusele üleminekuks toimuvate jõupingutuste kontekstis. EL võib õppida teiste kogemustest ja osaleda aktiivselt, aidates mõjutada liikumissuunda, mille on valinud meie partnerriigid, eriti ühinevad riigid, keda kutsutakse üles alustama poliitika vastavusse viimist.

2012. aasta juunis Rio+20 konverentsil arutamiseks on Euroopa Komisjon hiljuti esitanud laialdase valiku võimalikke meetmeid, sealhulgas uued rahvusvahelised algatused, mis käsitlevad vett, energiat, põllumajandust, maakasutust, metsi, kemikaale ja mereressursse, väljaõppeprogramme, era- ja avaliku sektori poolse rahastamise ja investeeeringute elavdamist, samuti edasiliikumist tõhusama ülemaailmse ja mitmepoolse juhtimissüsteemi poole²⁷.

Vahe-eesmärk: 2020. aastaks on ressursitõhusus rahvusvahelise üldsuse ühine eesmärk ning selle saavutamisel on edasi mindud Rios kokkulepitud lähenemisviiside järgi.

Komisjon teeb koos liikmesriikidega järgmist:

- soodustab 2012. aastal toimuva Rio+20 tippkohtumise edukaid tulemusi ja konkreetset edenemist rohelise majanduse ja tõhusama loodusressursside kasutamise poole;
- parandab dialoogi strateegiliste partnerriikidega, et vahetada ressursitõhususe alaseid kogemusi ja häid tavaid;
- võtab ette ühiseid algatusi koos kandidaatriikide, võimalike kandidaatide ja teiste naabritega, kes jagavad meiega paljusid keskkonnaressursse;
- toetab rahvusvaheliste kokkulepete sõlmimist ja tõhusat rakendamist, et muuta ülemaailmsed tarbimis- ja tootmisharjumused säästvamaks.
- kasutab arenguabi, et toetada vähem arenenud riikide jõupingutusi ressursitõhususe parandamisel säästva arengu ja vaesuse kaotamise kontekstis;

²⁷

KOM(2011) 363.

- teeb rahvusvaheliste partneritega koostööd ressursitõhususe teadusuuringute ja innovatsiooni alal;
- aitab kaasa tugevamate mitmepoolsete avalike hüvede ülemaailmse juhtimise mehhanismide loomisele.

6.3. ELi keskkonnameetmetest kasusaamise parandamine

Edusammud ressursside tõhusamal kasutamisel sõltuvad selle parandamisest, kuidas meie loodusressursse ja ökosüsteeme majandatakse. Liikmesriigiti valitseb meetmete rakendamises endiselt olulisi lünki, eelkõige looduskaitstes, jäätmekäitluses ja veemajanduses. Kehtivate õigusaktide rakendamata jätmise kulu hinnatakse umbes 50 miljardile eurole aastas²⁸.

Vahe-eesmärk: 2020. aastaks saadakse täielikult kasu ELi keskkonnavalaste õigusaktide rakendamisest.

Komisjon teeb järgmist:

- esitab oma ettepanekus meetmed teadmiste suurendamiseks, teadlikkuse tõstmiseks ja oluliste osaliste paremaks mobiliseerimiseks, et parandada keskkonnameetmete rakendamist kõikjal ELis.

Liikmesriigid peaksid:

- tegelema lünkadega ELi õigusaktide rakendamisest kasusaamisel.

7. KOKKUVÕTE

Varasemad kasvumudelid on kaasa toonud õitsengu, kuid teinud seda intensiivse ja pahatihti ebatõhusa ressursikasutuse kaudu. Elurikkuse, ökosüsteemide ja nende teenuste roll on laialdaselt alaväärtustatud, hind pahatihti ei kajasta jäätmetega seotud kulu, praegused turud ja avaliku sektori poliitika ei suuda täielikult hallata konkureerivat nõudlust strateegiliste ressursside järele, nagu näiteks maavarad, maa, vesi ja biomass. See vajab ühtset ja integreeritud reageerimist laias valikus poliitikavaldkondades, et hallata eeldatavaid ressursikasutuse piiranguid ja säilitada majanduslik õitseng pikaajalises perspektiivis.

Käesolev tegevuskava ei kujuta endast lõplikku lahendust kõikidele probleemidele. See on esimene samm ühtse meetmeraamistiku väljatöötamise suunas, millega hõlmata erinevaid poliitikavaldkondi ja majandussektoreid. Kava eesmärk on pakkuda majanduse ümbermuutmise stabiilset perspektiivi. Komisjon valmistab ette käesoleva tegevuskava rakendamiseks vajaliku poliitika ja õigusaktide ettepanekud. Kuid me ei saavuta ressursitõhususe eesmärke ilma, et teised avaliku ja erasektori osalised kaasa aitaksid.

Komisjon kutsub nõukogu, Euroopa Parlamenti, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteed ning Regioonide Komiteed üles käesolevat tegevuskava toetama ja aitama kaasa ELi meetmete edasisele arendamisele, et saavutada ressursitõhus Euroopa.

²⁸ The cost of not implementing the environmental acquis (keskkonnavalaste ühenduse õigustiku rakendamata jätmise kulu), COWI, avaldamisel.

Lisa. Ressursitõhusus - majandussektorite, ressursside ja ELi poliitikaalgatuste vahelised seosed

Ressurss/sek tor	Fossiilkütused	Materjalid ja maavarad	Vesi	Õhk	Maa	Muld	Ökosüsteemid, elurikkus	Mereressursid	Jäätmed	ELi poliitikaalgatused
Ringmajand us	Kasuta vähem, korduskasuta, võta ringlusse, asenda, kaitse, väärtusta									Säästva tarbimise ja tootmise tegevuskava läbivaatamine (2012)
Energia	Vähendada fossiilkütuste kasutamist: - suurema energiatõhususega (20% võrra aastaks 2020); - taastuvate energiaallikate vastu vahetamisega (20% aastaks 2020, ja 10% transpordis).	- Tagada elutähtsa tooraine tarnekindlus (taastuvenergia ja elektri tootmiseks); - vähendada materjalide kaevandamise, tootmise ja tarbimise energiamahukust.	- Kasutada tõhusalt taastuvenergiaallikana ; - vähendada elektrijaamade jahutusvajadusi; - vähendada veepuhastuse energiamahukust; - vähendada soojaveekasutust paremate seadmete ja veetaristu abil.	- Vähendada kahjulike ainete kasutamist eelkõige vähema fossiilkütuste kasutamisega; - vähendada KHG heidet 20% võrra aastaks 2020 (sobivate tingimuste korral 30% võrra); - vähendada KHG heidet 2050. aastaks 80–95% võrra.	- Vähendada maahõivete biokütuste jaoks; - optimeerida energiataristut.	- Hoida ära SO ₂ ja NO _x heitest põhjustatud mullakahju; - leevendada mõju uute taristu- või energialahendust ega; - kaitsta turbarabasid.	- Vähendada hapestumist vähema fossiilkütuste kasutamisega; - vältida energiakandjate kaevandamisest või kasutamisest tulenevat ökosüsteemikahju.	-Kasutada taastuvenergiaallikana ; - tagada vetikate säästev kasutamine biokütustena; - hoida ära naftareostuse ja õnnetuste oht; - vähendada KHG heitest tulenevat hapestumist.	- Tagada ringlussevõetamatute jäätmete energiakasutus; - vähendada jäätmekäitluse energiamahukust; - suurendada biolagunevate jäätmete kasutamist bioenergiaks ja biotoodeteks.	-Energia 2020. Säästva, konkurentsivõimelise ja kindla energia strateegia (2011); - Euroopa energiatehnoloogia strateegiline kava; -energiainfrastruktuuri prioriteetidid aastaks 2010 ja pärast seda – Euroopa integreeritud energjavõrgu väljaarendamise kava (2011); -Euroopa energiatõhususe kava aastani 2020 (2011); -energia maksustamise direktiivi läbivaatamine (2011); - energiainfrastruktuuri pakett (2011); - energia tegevuskava 2050. aastaks (2011); - arukad energjavõrgud (2011); - energiaravustuse kindlus ja rahvusvaheline koostöö (2011).
Toit	- Vähendada fossiilkütuste kasutamist toidutootmise parema energiatõhususega; - vältida fossiilkütuste biokütustega asendamisel tekkida võivat kahjulikku mõju.	- Optimeerida maavarade ja materjalide kasutust (nt fosfor); - parandada pakendamist parema säilimise ja ringlussevõtu suunas.	- Optimeerida põllumajanduse veekasutust; - hoida ära üleujutusi ja põudasid nt kliimamuutuste vastase võitlusega; - tagada puhta vee kättesaadavus kvaliteetsete toodete tootmiseks; - vältida väetistest ja pestitsiididest põhjustatud reostust.	- Vähendada KHG heidet; - vähendada SO ₂ ja NO _x heidet.	- optimeerida maakasutust, et see sobiks kokku muu kasutusega; - kasutada hõivatud viljakat maad põllumajanduseks; - vähendada maahõivete (nt optimaalse kasutamisega loomse valgu tootmiseks).	- Anda tagasikäik mulla hävimisele; - taastada mulla orgaanilise aine sisaldus; - hoida ära SO ₂ ja NO _x heitest põhjustatud mullakahju; - vältida väetistest ja pestitsiididest põhjustatud reostust.	- Taastada ja kaitsta ökosüsteeme, et tagada tolmeldamine, veemahutavus jms; - vältida väetistest põhjustatud eutrofeerumist ja vähendada pestitsiidide kasutamist; - suurendada elurikkust heade põllumajandustavade abil.	- Taastada kalavarud ning kaotada kaaspüük ja vette tagasiheitmine; - kaotada kahjulikud kalapüügi meetodid; - arendada säästvat vesiviljelust; - vähendada väetistest põhjustatud reostust rannikualadel; - vältida mereprahti.	- Vähendada toidu raiskamist; - kasutada ringlussevõetavaid või biolagunevaid pakendeid; - arendada biojätmete komposteerimist.	- ÜPP reform (2011); - põllumajanduse tootlikkust ja säästvust käsitleva innovatsioonipartnerluse ettepanek (2011); - roheline raamat fosfori kohta (2012); - toiduga seotud säästvust käsitlev teatis (2013).
Hooned	- Vähendada fossiilkütuste kasutamist parema energiatõhususe ja taastuvenergia kasutamisega hoonetes; - ehitada nullenergiamaju ja suurendada olemasolevate hoonete renoveerimise määra.	- Optimeerida materjalikasutust; - kasutada säästvaid materjale.	-Parandada hoonete ja seadmete veekasutustõhusust.	- Vähendada hoonete KHG heidet; - parandada siseõhu kvaliteeti.	- Vähendada maahõivete (nt valglinnastumiseks) ; - tervendada saastunud kohad.	- Vältida valglinnastumist viljakale pinnasele; - minimeerida mulla katmist.	- Tagada rohelise infrastruktuuri osana piisavalt ühendatud rohealasid.	- vähendada KHG heitest tulenevat hapestumist.	- Võtta ringlusse ehitus- ja lammutuspraht (70% aastaks 2020).	- ELi ehitussektori jätkusuutliku konkurentsivõime strateegia (2011); - teatis säästvate hoonete kohta (2013); - hoonete tõhusat veekasutust käsitlev algatus (2012).
Transport	- Vähendada sõltuvust fossiilkütustest: parem kütuse kasutustõhusus, taastuvenergia kasutamine, tavapärase kütusega sõitvate sõidukite järkjärguline kaotamine linnadest 2050. aastaks, parem multimodaalne logistika, paremad transpordivõrgustikud, tõhusamad sõidukid.	- Suurendada taristute ressursitõhusust; - optimeerida materjalide transportimise logistikat; - tagada elutähtsa tooraine tarnekindlus (akude jaoks).	- Kasutada veetranspordi heite potentsiaali vähendamiseks; - vähendada veetranspordist tulenevat reostust.	- Vähendada transpordist tulenevat reostust: 60% vähem KHG aastaks 2050, vähem maapinnalähedast osooni, tahkeid osakesi, NO ₂ ; merel kasutatavate kütuste väiksem väävisisaldus.	- Minimeerida transporditaristu mõju maa killustumisele.	- Minimeerida transporditaristu mõju maa katmisele.	- Minimeerida maa katmise, killustumise ja reostamise mõju; - vältida invasiivsete võõrliikide levikut.	- Kasutada meretranspordi heite potentsiaali vähendamiseks; - vältida mereprahti, sealhulgas laevadelt.	- Tagada romusõidukite ((85-95% aastaks 2015) ja romulaevade tõhus korduskasutus ja ringlussevõtt.	-Valge raamat transpordi tuleviku kohta (2011); - TEN-T läbivaatamine (2011); - strateegiline transporditehnoloogia kava.
ELi poliitikaalgatused	Riigiabi raamistik (2013); Kütuse kvaliteedi direktiiv jne.	-- Teatis toormeturgude probleemide ja toorainete kohta (2011); - toorainet käsitleva innovatsioonipartnerluse ettepanek.	- vett käsitlev kava (2011); - veekasutuse tõhusust käsitlev innovatsioonipartnerlus; - keskkonnakvaliteedi standardite direktiivi läbivaatamine (prioriteetsed ained) (2011); - põhjaveedirektiivi läbivaatamine (2012).	-Vähesed CO ₂ heitega majandus aastaks 2050 – edenemiskava (2011); - KHG heite seiret ja aruandlust käsitlevate õigusaktide läbivaatamine; - ELi õhukvaliteedipoliitika läbivaatamine (2013).	- Maakasutust käsitlev teatis (2014); - teatis, mis käsitleb maakasutust, maakasutuse muutmist ja metsandust ELi kliimamuutustega võitlemise kohustuste raames (2011).	- Juhised parimate tavade kohta pinnase katmise piiramil, vähendamisel või kompenseerimisel.	- ELi 2020. aasta elurikkuse strateegia (2011); - rohelist infrastruktuuri ja taastavat majandust käsitlev teatis (2012); - bioloogilise mitmekesisuse summaarse vähenemise ärahoidmist käsitlev algatus (2015).	- ühise merendus- ja kalanduspoliitika reform (2011); - kliimamuutustega kohanemine rannikul ja merel (2012); - sinise kasvu teatis (2013); - rannikualade integreeritud majandamine (2012); - mereala ruumiline planeerimine (2012).	- Jäätmetekke vältimise, korduskasutuse, ringlussevõtu ja prügilasse ladestamise sihtide läbivaatamine (2014).	- Ressursitõhusa Euroopa tegevuskava (2011); - mitmeaastane finantsraamistik 2014-2020; - ühtekuuluvuspoliitika pärast 2013. aastat (2011); - 2020. aastaks säästva biopõhise majanduse saavutamise tegevuskava (2011); - 6kõnnovatsiooni tegevuskava (2011); - ELi horisont 2020 (2011); - keskkonnamõju hindamise direktiivi läbivaatamine.

